

**»Mladi za napredek Maribora 2016«
33. srečanje**

GENOCIDI SVETA

Raziskovalno področje: Zgodovina

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Avtor: VANESA MAJCENOVICH
Mentor: DARJA EMERŠIČ
Šola: PRVA GIMNAZIJA MARIBOR

2016, Maribor

**»Mladi za napredek Maribora 2016«
33. srečanje**

GENOCIDI SVETA

Raziskovalno področje: Zgodovina

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

2016, Maribor

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE	2
KAZALO SLIK	3
POVZETEK	4
ZAHVALA	5
1. UVOD	6
1.1. Opredelitev področja in opis problema, ki je predmet raziskovanja	6
1.2. Namen, cilji in hipoteze raziskovalne naloge	6
1.3. Metodologija dela	7
1.4. Omejitve in predpostavke	7
2. POJEM GENOCID IN KRITERIJI ZA DOLOČITEV GENOCIDA	8
3. OPREDELITEV POSAMEZNIH GENOCIDOV	12
3.1. Holokavst	12
3.1.1. Vzroki holokavsta	12
3.1.2. Potek holokavsta	14
3.1.3. Posledice holokavsta	21
3.2. Armenski genocid	23
3.2.1. Vzroki armenskega genocida	23
3.2.2. Potek armenskega genocida	23
3.2.3. Posledice armenskega genocida	25
3.3. Genocid v Darfurju	25
3.3.1. Vzroki genocida v Darfurju	26
3.3.2. Potek genocida v Darfurju	26
3.3.3. Posledice genocida v Darfurju	28
3.4. Genocid v Kambodži	29
3.4.1. Vzroki genocida v Kambodži	29
3.4.2. Potek genocida v Kambodži	30
3.4.3. Posledice genocida v Kambodži	31
3.5. Genocid v državah nekdanje Jugoslavije	32
3.5.1. Vzroki genocida državah nekdanje Jugoslavije	32
3.5.2. Potek genocida v državah nekdanje Jugoslavije	32
3.5.3. Posledice genocida v državah nekdanje Jugoslavije	33

4. SKLEPI	34
5. DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	35
6. ZAKLJUČEK.....	36
7. SEZNAM VIROV IN LITERATURE.....	37

KAZALO SLIK

Slika 1: Adolf Hitler	12
Slika 2: taborišče Auschwitz	18
Slika 3: taborišče Nordhausen.....	20
Slika 4: pohodi smrti	24
Slika 5: odkritje trupel	25
Slika 6: džandžavidi.....	27
Slika 7: Suleiman Jammous in jaz na osebnem intervjuju	27
Slika 8: ujeti otroci Darfurja.....	28
Slika 9: Pol Pot	29
Slika 10: taborišča v šolskih prostorih	29
Slika 11: primer urejenega zapora.....	30
Slika 12: primer zapora.....	31
Slika 13: množično grobišče pri Srebrenici.....	33

POVZETEK

Genocidi so zgodovinsko področje, ki je malokrat omenjeno, a še vedno ostaja eden najtemačnejših delov naše preteklosti. Večini ljudi je poznan samo holokavst, drugih genocidov pa ne poznajo dobro ali pa zanje sploh še niso slišali. Holokavst še vedno ostaja edini genocid, ki se ga vsaj v osnovnih podatkih omenja v šoli, ostali genocidi so pa zelo malo krat omenjeni. Največji genocidi so se v večini dogajali v 20. stoletju, med te štejemo holokavst, genocid v Kambodži, genocid v Armeniji in genocid v državah nekdanje Jugoslavije. Genocid, ki se je sicer začel že v 20. stoletju, a se odvija še danes, je genocid v Darfurju.

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila vsem, ki so mi omogočili pisanje te raziskovalne naloge. Še posebej bi se rada zahvalila naslednjim osebam: mentorici, ki mi je dajala napotke pri delu, staršem, ki so me pri pisanju podpirali, predsednici Skupnosti internirancev Dachau in njenim članom, humanitarnemu koordinatorju uporniških skupin v Darfurju, svetovno znanemu humanitarnemu delavcu in popotniku slovenskega rodu in vsem ostalim, ki so z mano delili svoje življenjske izkušnje v Dachau-u, v Darfurju in Kambodži.

1. UVOD

1.1. Opredelitev področja in opis problema, ki je predmet raziskovanja

Živimo v državi, kjer nam je svoboda in mir nekaj samoumevnega in se pri tem premalo zavedamo, da v tem trenutku določeni ljudje živijo v strahu pred smrtjo, so preganjani in mučeni.

Za to raziskovalno nalogo sem se odločila zaradi spodaj citiranih besed Lev Krefta, ob katerih sem sploh začela razmišljati o strahu, terorju in grozotah v življenju tisti, ki so bili oz. so še žrtve genocida:

»Kakorkoli bi jo pripovedovali (zgodbo o holokavstu), bi ne mogli spraviti iz sveta dejstva, da ste lahko vsak trenutek žrtev hladnega, načrtnega in vendarle okrutno izpeljanega iztrebljanja, ki v vas sovraži nekaj, na kar nimate nikakršnega vpliva, tisto, s čimer ste se rodili, celo če sami niste niti vedeli za to.« (Benz, 2000, str. 13)

1.2. Namen, cilji in hipoteze raziskovalne naloge

Namen raziskovalne naloge je predstaviti pet svetovnih genocidov, pojasniti vzroke zanj, potek in njihove posledice.

Cilji raziskovalne naloge so:

- Podrobneje predstaviti pojem in kriterije ugotavljanja genocida
- Predstaviti vzroke, potek in posledice posameznih genocidov
- Doseči poznavanje genocidov

Hipoteze raziskovalne naloge so:

- Glavni začetniki in organizatorji genocidov so zasedali najvišje in najvplivnejše državne položaje.
- Vzrok za armenski genocid je bila želja vladarjev, ki so bili hkrati tudi pobudniki in izvajalci genocida, ustvariti državo po svojih merilih in standardih.
- V državah nekdanje Jugoslavije, kjer se je izvajal genocid, ni bilo ustanovljenih taborišč.
- Holokavst je genocid, ki je terjal največ življenj.
- Noben od petih opisanih genocidov ni bil financiran s strani svetovnih velesil (Kitajska, Rusija, Nemčija, Velika Britanija, ZDA...).
- V Kambodži so bili najstrožji kriteriji za nabor žrtev genocida.

1.3. Metodologija dela

Raziskovalna naloga je zasnovana na teoretični podlagi, pri čemer sem uporabila tujo in domačo literaturo, internetne vire, članke, dokumentarec, intervju s preživeli taboriščniki Dachau-a, intervju s Tomo Križnarjem, intervju s koordinatorjem humanitarnih in uporniških skupin v Darfurju – g. Suleiman Jammous ter z nekaj ostalimi prebivalci Darfurja, članki, fotografije in intervju z Nino Slemenjak, ki je osebno več kot pol leta raziskovala genocid v Kambodži.

1.4. Omejitve in predpostavke

V raziskovalni nalogi sem se omejila na 5 največjih genocidov sveta, to so: Holokavst, genocid v Armeniji, genocid v Darfurju, genocid v Kambodži in genocid v nekdanji Jugoslaviji, ker sem predpostavljala, da ti genocidi ljudem niso dobro poznani.

2. POJEM GENOCID IN KRITERIJI ZA DOLOČITEV GENOCIDA

Beseda genocid je sestavljenka iz grške besede genos, ki pomeni rod in latinske besede occidere, ki pomeni ubiti. Tako nam že beseda sama po sebi pove, da gre za sistematično ubijanje pripadnikov neke narodnostne, verske, etične ali rasne skupine (povzeto po: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Genocid>). Vendar pojem genocid ne zajema samo ubijanja pripadnikov določene skupine, temveč tudi:

- povzročanje kakršnihkoli telesnih poškodb
- povzročanje psihičnih motenj
- prizadevati si uničiti potrebne življenjske razmere tako, da to privede do propada skupine
- uveljavitev ukrepov z namenom preprečiti rojstva otrok (prisilna sterilizacija)
- nasilna odstranitev otrok iz skupine
- sistematična posiljevanja

Namen genocida je v celoti ali le delno uničiti določeno narodnostno, versko, etično ali rasno skupino ljudi. (povzeto po: <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?moduleId=10007043>).

Pojem genocid se je pojavil po končanem holokavstu oz. leta 1944. Prvi ga je uporabil Raphael Lemkin (poljsko-judovski odvetnik, ki je pobegnil pred nacistično okupacijo Poljske v ZDA leta 1941. Že kot deček se je zavzemal za genocid, ki se je dogajal v Osmanskem cesarstvu nad Armenci med prvo svetovno vojno. Ko je odrasel, se je odločil, da bo skoval novo besedo za to, kar se je dogajalo Judom v času druge svetovne vojne, v upanju, da bo tako pripomogel k preprečitvi in kaznovanju genocida.). Ko je leta 1945 prišlo do Nürnberških sojenj ta pojem še ni bil legalen, namesto tega so izvajalce holokavsta obtožili zločinov proti človeštvu. Leta 1946 je Generalna skupščina Združenih narodov dosegla, da je zločin genocida postal kaznovan po mednarodnem pravu. Pojem genocida je v veljavo prišel komaj 9. Decembra 1948, ko so le-tega sprejeli v Generalni skupščini Organizacije združenih narodov. V Konvenciji o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida, se pojem genocid uporablja kot izraz, ki označuje mednarodni zločin, ki ga morajo države oz. narodi preprečiti in kaznovati. Vendar tudi danes po tolikih letih od podpisa Konvencije, ostaja največji izziv preprečitev genocidov. Tudi Slovenija je Konvencijo podpisala leta 1950 (ibid.).

Po holokavstu, ki so ga izvajali v nacistični Nemčiji ter po zločinih v Jugoslaviji in Ruandi, je 120 držav leta 1998 podpisalo mednarodni sporazum ter s tem ustanovili Mednarodno sodišče za kazniva dejanja, ki ima dolžnost sodnega pregona ter obtožitve zločinov genocida. Prvič je Mednarodno sodišče za kazniva dejanja zasedalo leta 2002 v Haagu, katerega pa se niso udeležile ZDA, Kitajska in Rusija. Od tega leta se je sodišče ukvarjalo s povzročitelji genocida v Kongu in Sudanu. Še vedno se pojavljajo mnoge debate o tem ali sme Mednarodno sodišče imeti v svojih rokah sodno oblast in prav tako tudi o tem, če sme določati kdaj gre in kdaj ne gre za dejanja genocida (ibid.).

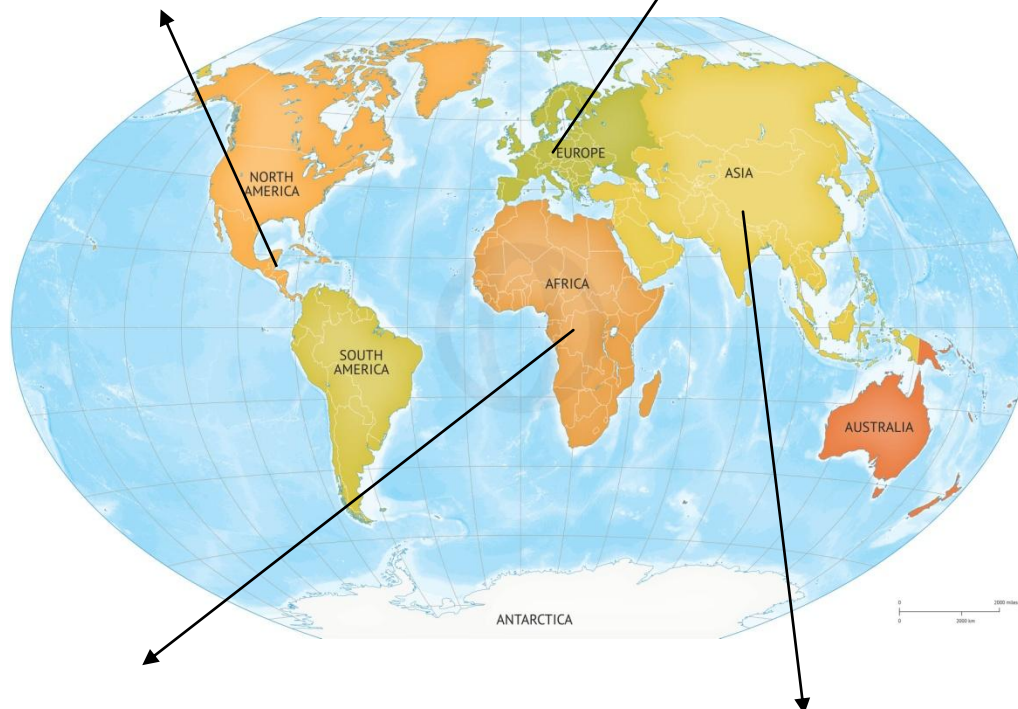
ŠTEVILO GENOCIDOV PO POSAMEZNIH KONTINENTIH

AMERIKA: 1 genocid

- I. Genocid v Gvatemali

EVROPA: 2 genocida

- I. Holokavst
- II. Srebrenica

AFRIKA: 6 genocidov

- I. Genocid v Sudanu
- II. Genocid v Namibiji
- III. Genocid v Kongu
- IV. Genocid v Ruandi
- V. Genocid v Nigeriji
- VI. Genocid v Etiopiji

AZIJA: 5 genocidov

- I. Genocid v Kambodži
- II. Genocid v Indoneziji
- III. Genocid v Bangladešu
- IV. Genocid v Iraku
- V. Genocid v Osmanskem cesarstvu
- VI. Genocid v Sovjetski zvezi

Genocid lahko enačimo tudi z procesom, ki se razvija skozi 8 stopenj, le-te lahko vnaprej določimo, vendar to še ne pomeni, da se moramo teh točk striktno držati (pri določenih genocidih lahko pride do manjših odstopanj). Na vsaki stopnji lahko posredovanje ustavi pojav genocida. Stopnje druga drugo nadgrajujejo, kar na koncu vodi do neizbežnega genocida, če pred tem tega ne ustavimo. Te stopnje so¹:

¹ Povzeto po: <http://www.genocidewatch.org/aboutgenocide/8stagesofgenocide.html>

- **KLASIFIKACIJA OZ. RAZVRŠČANJE:**
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje:* pri vseh kulturah se pojavljajo kategorije, ki ljudi ločujejo na nas in one po etičnih, rasnih, verskih ali nacionalnih lastnostih (npr. Nemci in Judje, Hutuji in Tutsi). Največja je možnost pojava genocida v državah z bipolarno družbo, v kateri se ne pojavljajo mešanja kategorij
  - *Možni načini preprečevanja:* glaven način preprečevanja je ustanavljanje različnih institucij, ki presegajo etnična ali rasna razvrščanja in ki aktivno promovirajo toleranco in razumevanje. Iskanje skupnega imenovalca je najpomembnejše pri preprečitvi nastanka genocida.
- **SIMBOLIZACIJA:**
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje:* prvi pokazatelj te stopnje je dajanje imen ali drugih simbolov h klasifikaciji. Lahko pride tudi do razlikovanja ljudi po barvi ali oblačilih ter dodelitve simbolov članom skupine. Za klasifikacijo in simbolizacijo ni nujno, da bosta vodili h genocidu, razen če simbolizacija vodi k naslednji stopnji oz. k dehumanizaciji.
  - *Možni načini preprečevanja:* v boju proti simbolizaciji lahko dosežemo tudi prepoved sovražnih simbolov in govorov. Problem nastopi, če omejitve simbolizacije ne doseže dovolj velike podpore ljudi.
- **DEHUMANIZACIJA:**
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje:* ena skupina zanika človeškost druge. Člane slednje skupine se enači z živalmi, golaznijo, insekti ali boleznimi. Dehumanizacija premaga odpor do umora. Na tej stopnji pride tudi do sovražne propagande in sovražnih postaj na radiu.
  - *Možni načini preprečevanja:* lokalni ali mednarodni voditelji bi morali obsoditi kakršnokoli uporabo sovražnih govorov in le-te narediti kulturno nesprejemljive. Voditeljem genocida bi morali prepovedati potovanja in jim zamrzniti vse bančne račune v tujini. Zločini in grozodejstva bi morali biti nemudoma kaznovani.
- **ORGANIZACIJA:**
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje:* genocid je vedno dejanje, ki je vnaprej organizirano. Večinoma je organiziran od države same, ta pa ustanovi posebne milice, da preprečijo povezavo države z genocidom. Pride do oborožitve ter urjenja posebnih milic oz. vojske. Naredijo se načrti množičnega pobijanja.
  - *Možni načini preprečevanja:* članstvo v teh milicah bi morali prepovedati, njihovim voditeljem bi morali prepovedati potovati v tujino. OZN bi morala preprečiti trgovanja z orožjem z vlado in državljani, ki sodelujejo pri genocidu. Prav tako bi morali ustanoviti komiteje, ki iščejo kakršnekoli kršitve.
- **POLARIZACIJA OZ. RAZCEP:**
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje:* ekstremisti še bolj razdelijo skupine, ki so se ustvarile na prvi stopnji. Sovražne skupine začnejo z razcepno propagando, spišejo se celo zakoni, ki preprečujejo poroke med skupinami in socialno

interakcijo. Najprej se ubije zmerneže v ekstremističnih skupinah, saj lahko ti najprej ustavijo nastajajoč genocid.

- *Možni načini preprečevanja*: voditeljem skupin bi morali zavrniti mednarodne vize za potovanja. Ekstremistom bi morale groziti mednarodne sankcije.
- **PRIPRAVE**:
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje*: žrtve se identificira ter loči od ostalih prebivalcev, zaradi njihovih etično in religiozno drugačnih identitet. Spišejo se sezname žrtev. Žrtve so prisiljene nositi razpoznavne simbole, prav tako se žrtve razlasti. Pogosto se jih preseli v gete, deportira v koncentracijska taborišča, pošlje v regije navdane z pomanjkanjem, kjer jih stradajo.
  - *Možni načini preprečevanja*: na tej stopnji je potrebno razglasiti nevarno stanje genocida. Potrebno je pripraviti oborožene mednarodne intervencije, ali pa vsaj zagotoviti orožje žrtvam genocida, da se bodo lahko branili sami. Z strani OZN bi morala biti zagotovljena humanitarna pomoč in privatne skupine za pomoč, ki bi pomagala pri neizogibnem toku beguncev, ki bi prihajali.
- **IZTREBLJANJE, UNIČENJE, POKONČANJE, IZKORENINJANJE**:
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje*: iztrebljanje se lahko hitro po razvoju razvije v množično pobijanje, imenovano genocid. Za morilce to ne predstavlja zločina, saj menijo, da žrtve niso ljudje. Ko je genocid sponzoriran od države, pobijanja velikokrat izvajajo oborožene sile s pomočjo posebnih milic. Med genocidom lahko pride tudi do maščevalnih pobojev med skupinami torej med žrtvami in morilci.
  - *Možni načini preprečevanja*: na tej stopnji lahko genocid ustavijo le še hitre in neustavljive oborožene intervencije. Če OZN ne morejo posredovati, bi morale posredovati regionalna zavezništva. Večje države bi morale pomagati z intervencijskimi skupinami, če jim je to onemogočeno, bi morale vsaj zagotoviti opremo in denarna sredstva potrebna za intervencije regionalnih skupin.
- **ZANIKANJE**:
  - *Pokazatelji doseženosti te stopnje*: osma stopnja sledi vsakemu genocidu in je eden izmed največjih pokazateljev le-tega. Storilci oz. izvajalci genocida izkopljejo velike množične grobove, zažgejo trupla, skušajo zakriti sledove genocida in ustrahujejo priče. Storilci zanikajo kakršnekoli zločine ter poskušajo za genocid okriviti žrtve.
  - *Možni načini preprečevanja*: odgovor na zanikanje mora biti kaznovanje zločincev na mednarodnih tribunalih in sodiščih, vse storilce bi bilo potrebno aretirati in obtožiti zločinov.

3. OPREDELITEV POSAMEZNIH GENOCIDOV

V nadaljevanju tega poglavja se bom posvetila vzrokom, poteku in posledicam posameznih genocidov.

3.1. Holokavst

Beseda holokavst je sestavljena iz grških besed holos, ki pomeni cel oz. celoten ter kaustos, ki pomeni zažgan oz. požgan. Zgodovinsko pomeni tudi žrtveno darovanje bogovom na oltarju. Od leta 1945 je ta beseda prevzela popolnoma drugačen, grozen pomen, saj v sebi nosi poboj 11 milijonov evropskih Judov, Romov in homoseksualcev, ki ga je izvajal nacističen režim v Nemčiji med drugo svetovno vojno (povzeto po: <http://www.history.com/topics/world-war-ii/the-holocaust>).

Začetnik holokavsta je bil Adolf Hitler, ki je bil nemški diktator in nacistični voditelj. Rodil se je 20. Aprila 1889 v Avstriji. Na Dunaju je študiral slikarstvo, čez nekaj let pa se je preselil v München. V času prve svetovne vojne se je pridružil nemški vojski. Po končani prvi svetovni vojni je bil politično zelo aktiven. Bil je glavni voditelj nacistične stranke, leta 1933 je postal nemški kancler, 1934 pa nemški voditelj (Führer). Leta 1939 je Nemčijo popeljal v drugo svetovno vojno, ki se je začela z napadom na Poljsko. Bil je začetnik nacizma in znan po izrednem sovraštvu vsega in vseh, ki niso Nemci.

3.1.1. Vzroki holokavsta²

Slika 1: Adolf Hitler (vir: <https://en.wikipedia.org/wiki/F%C3%BChrer>, citirano: 13.1.2016)

Adolf Hitler je bil v zaporu, ko se je intenzivno lotil pisanja knjige Mein Kampf (Moj boj), v kateri je zapisal, kakšno Nemčijo želi ustvariti in kakšen bo svet po njegovih osvajanjih. Natančno in zelo surovo je prikazal kako bo vzpostavil »novi red« v osvojeni Evropi. Gojil je temeljno idejo, in sicer sovraštvo do Židov, Slovanov, homoseksualcev ter povečevanje Nemcev. Jude in marksiste je krivil za poraz Nemčije v prvi svetovni vojni. V knjigi Mein Kampf je med drugim zapisal »V tistih dneh je v meni naraščalo sovraštvo, sovraštvo do onih, ki so bili krivi tega dejanja...«

² Povzeto po: Cajnko (2005, str. 27-34)

Idejo o večvrednosti nemške rase je Hitler črpal pri mislecih, teoretikih in zgodovinarjih, kot so:

- Johann Gottlieb Fichte je bil mnenja, da sta francoski in židovski ljudstvi v propadanju in da so le Nemci nosilci napredka ter da bo le v obdobju vladavine Nemcev vladal red.
- George Wilhelm Friedrich Hegl je menil, da vojna predstavlja očiščenje, po njegovem mnenju je : »vojna skrbi za etnično zdravje ljudi, ki jih dolga obdobja miru kvarijo. Najvišjih držav in junakov, ki jih vodijo, ne smejo ovirati nikakršni tradicionalni pojmi o etiki in morali... Moralne zahteve ne smejo ovirati svetovnih zgodovinskih dejanj in njihovih rezultatov. Proti temu nihče ne sme nastopati z litanijami o zasebnih vrlinah – skromnosti, ponižnosti, človekoljublju in odpustljivosti... Tako mogočna tvorba država mora pohoditi marsikatero nedolžno cvetlico in zdrobiti na svoji poti marsikateri predmet.« (Nacizem: Adolf Hitler in tretji rajh, str.29)
- Heinrich von Treitschke je prav tako kot Hegl menil, da je vojna najvišji izraz človeka in da so državljani le podložniki državi. V enem od svojih govorov je dejal: »Upanje, da bi vojno na svetu prepovedali, ni le docela nesmiselno, temveč tudi globoko nemoralno. Kaj takega bi povzročilo, da bo odmrlo mnogo bistvenih, najglobljih sil človeške duše.«
- Friedrich Nietzsche je v svojem delu Volja do moči rekel: »Drzna, gospodujoča rasa izrašča pred nami... Zastaviti si moramo namen prevrednotiti vrednote za posebno krepko vrsto človeka, najbolj obdarjenega z umom in voljo. Ta človek in elita okrog njega bosta postala gospodarja sveta... Kadar je človek zmožen poveljevanja, kadar je že po naravi gospodar, kadar je nasilen v dejanju in stališču, kaj mu tedaj pomenijo pogodbe? Če naj pravilno vrednotimo moralo, jo moramo nadomestiti z dvema pogojema izposojenima iz zoologije: s krotitvijo zveri in gojitvijo posebne vrste.«
- Charles Darwin je s svojo evolucijsko teorijo o naravnem izboru trdil, da narava sama poskrbi za izumrtje šibkejše vrste in ohranitev ter nadaljnji razvoj močnejše vrste. Hitler je pri tem videl kot šibko vrsto Jude, močno pa Nemce oz. Arijece.

Adolf Hitler je snov za to, kako bo kaznoval Jude za poraz Nemčije v prvi svetovni vojni, ki bi jo naj po njegovem prepričanju povzročili ravno oni, jemal iz govorov oz. teorij zgoraj navedenih mislecev, posebej Nietzsche-ja. Uprizoritev »krotitev zveri in gojitvijo posebne vrste« si je Hitler predstavljal po svoje, saj si je »zveri« predstavljal kot Jude, Slovane, Rome, umsko ali telesno prizadete in homoseksualce, z »gojitvijo posebne vrste« pa nemško arijsko raso.

3.1.2. *Potek holokavsta*

Zgodbe o holokavstu se ne da preprosto povedati. Zato bom za večjo preglednost in boljše razumevanje potek holokavsta podrobneje opisala po kronološkem zaporedju, kjer se bom osredotočila na posamezna najpomembnejša leta ter na njihove mejnike.

V času prevzema oblasti je v Nemčiji živel nekaj več kot pol milijona ljudi, ki so se šteli za pripadnike judovstva in so bili tako religiozna manjšina. Njihova posebnost je bila, da so bili v nekaterih poklicih nadpovprečno zastopani, predvsem na področju trgovine, medicine, odvetništva, umetnosti...

- *Leto 1919*

Hitler je že leta 1919 vedel kaj bi storil z Judi, kar je zapisal v pismu, v katerem je prvič predstavil svoje poglede na Jude. V njem se je zavzel za njihovo odstranitev, in to je bila po njegovem mnenju glavna naloga vlade. Pismo je našel neki ameriški vojak leta 1945 v nacističnih arhivih pri Nuernbergu in ga prodal preprodajalcu zgodovinskih dokumentov. To pismo se sedaj nahaja v centru Simona Wiesenthala. Gre za enega najpomembnejših dokumentov v celotni zgodovini tretjega rajha. Hitler je bil star 30 let, ko je kot veteran prve svetovne vojne v pismu napisal: »Končni cilj mora biti odstranitev Judov. Ta cilj lahko doseže le vlada na nacionalni ravni, in ne vlada, ki je šibka.« (povzeto po: <https://www.rtvsllo.si/svet/hitler-leta-1919-ze-vedel-kaj-bi-storil-z-judi/259376>).

Versajska pogodba je ponižala Nemčijo, saj je zahtevala, da mora Nemčija priznati krivdo za prvo svetovno vojno, plačati vojno odškodnino ostalim državam, ki jih je prizadela, med vojno osvojena ozemlja vrniti, drastično zmanjšati vojsko... kar je vodilo v skorajšnji bankrot Nemčije (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1920*

Ustanovljena je bila Nacionalsocialistična nemška delavska stranka (NSDAP), katere voditelj je bil Adolf Hitler. Njen program je zagovarjal stališče, da so lahko samo pripadniki Naroda, v katerega so spadali samo čistokrvni Nemci, državljani Države (Nemčije). Hitler je tega leta prvič govoril zbrani množici, med drugim je govoril tudi nujno po odstranitvi Judov, in pri tem doživel velik uspeh (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1923*

Hitler je v času prestajanja zaporne kazni napisal knjigo Mein Kampf (Moj boj), v kateri je zapisal svoja prepričanja o nujni potrebi po ohranitvi »čiste« nemške rase (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1926*

Ustanovila se je Hitlerjeva mladina, v katero so se smeli vključiti otroci ter mladostniki do 18. leta starosti, vendar so bili iz tega seznama izključeni Judje (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1930*

Nacistična milica je v Berlinu ubila 8 Judov. Na ulicah, v trgovinah in drugih javnih mestih se je začelo Jude žaliti, zlorabljati in nadlegovati. Nacistična stranka je postajala vedno močnejša, tega leta je pridobila v parlamentu že 107 sedežev (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1933*

30. januarja je takratni nemški predsednik Hindenburg Hitlerja imenoval za nemškega kanclerja. Oblikoval se je Gestapo (skrivna policija), ki je imela popolno moč in neodvisnost pri aretacijah, zasliševanjih in pridržanjih političnih nasprotnikov (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html). Tega leta se je začelo Judom podtikati mednarodno judovsko zaroto, razširjati propagando, da je judovstvo zasnovalo prvo svetovno vojno, kakor tudi trditev, da so Judje Nemčiji napovedali vojno. S tem se je začelo bojkotirati judovska podjetja oz. posle, Judovskim odvetnikom in zdravnikom so odvzeli licence za opravljanje dela, odvzeli so jim državljanke pravice (Benz, 2000, str. 51).

10. maja 1933 je v Berlinu prišlo do požiga več kot dvajset tisoč knjig. S tem se je začelo zažiganje nacizmu in nemštvu sovražnih knjig, ki bi naj spodkopavala temelje nemške misli, nemškega doma in sil nemškega naroda, in to ne samo nemških, ampak tudi nenemških avtorjev (Alberta Einsteina, Jacka Londona, Freuda, Zolaja...) (Cajnko, 2005, str. 65).

Heinrich Himmler je ustanovil prvo koncentracijsko taborišče Dachau z namenom zapiranja Hitlerjevih političnih nasprotnikov (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1934*

Nemški predsednik Hindenburg je umrl, Hitler pa je postal edini nemški voditelj (Führer) (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html). S ponovno oborožitvijo nemške vojske, je obudil orožarsko industrijo, s tem je končal obdobje dolgoletne gospodarske krize in brezposelnosti. Številni Nemci so dobili delo, kar jih je rešilo revščine. Bruto proizvod je namreč v tem času narasel za 102 %, brezposelnost je padla iz 6 milijonov na en milijon brezposelnih...S tem si je pridobil še dodatno naklonjenost ljudstva, saj mu je zagotovil socialni mir in redni dohodek (Cajnko, 2005, str.70).

Ustanovljena je bila paravojaška organizacija SS. Pripadnike SS so izučili popolne poslušnosti, zvestobe ter brezobzirnosti do nasprotnikov. Vodil jo je Heinrich Himmler (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1935*

Hitler je osebno podpisal protižidovske Nurnberške zakone, ki so Židom odvzeli nemško državljanstvo in jih potisnili v podrejeni položaj (položaj podložnikov), prav tako so jim odvzeli kakršnokoli pravno zaščito in pogoje za dostojno življenje. Židom je prepovedal vstop v določene prodajalne, pisarne, gostinske lokale, kakor tudi vstop v nekatera mesta in vasi. Židje se niso smeli izobraževati, prav tako se je Židom prepovedalo opravljanje pedagoške dejavnosti (Benz, 2000, str. 29).

- *Leto 1936*

Prišlo je do ponovnega množičnega požiga judovskih knjig. Tega leta so se v Nemčiji odvijale olimpijske igre, ki so pritegnile veliko mednarodno pozornost. Zaradi te pozornosti je bilo preganjanje Judov bolj diskretno. V Sachsenhausenu so odprli novo koncentracijsko taborišče (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1937*

Judje so bili prisiljeni prodati svoja podjetja za izredno nizke odkupnine. Iz Nemčije je emigriralo več kot 500.000 Judov (največ jih odide v Ameriko). V Buchenwaldu se je pojavilo novo koncentracijsko taborišče (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1938*

Aprila 1938 so Jude prisilili, da so priglasili svoje premoženje, maja so jih izključili iz vseh javnih razpisov, julija so dobili posebno izkaznico, avgusta pa so jih prisilili, da so morali uporabljati ime Israel (ali Sara) kot sramotilni pečat. V njihov potni list so vtisnili »rdeči J« (Benz, 2000, str. 30).

Nemčija si je leta 1938 podredila Avstrijo in s tem seveda tudi avstrijske Jude. V noči iz 9. na 10. novembra 1938 se je zgodila t.i. »kristalna noč«, ko so Nemci mrzlično plenili in uničevali Judovske domove in podjetja ter požigali sinagoge. Veliko Judov je bilo pretepenih in ubitih, 30.000 pa jih je bilo poslanih v koncentracijska taborišča (ibid., str. 32-33).

Povod za Kristalno noč je bil atentat, ki ga je izvedel Jud Hershel Grynszpan na nemškega konzula Ernst vom Ratha. Herschel je hotel tako protestirati surovemu izgonu Judov poljske narodnosti iz Nemčije. Nemci so namreč zahtevali, da se vsi poljski Judje v štirih dneh izženejo iz Nemčije, Poljska pa je odklonila, da bi jih spustila v svojo državo, saj je sprejela uredbo, da poljski zdomec, ki je več kot pet let živel v tujini in izgubil zvezo s svojo državo, ni bil več državljan Poljske. Gestapo je v teh štirih dneh nasilno in zelo surovo čez nemško mejo izgnal več kot 17 tisoč Židov. Ker je Poljska mejo zaprla, so ti ljudje tavalili po

nikogaršnji zemlji med Nemčijo in Poljsko. Med njimi je bila tudi družina Hershel Grynszpan. Ta atentat je bil Nemcem zelo dobrodošel, saj so tako imeli izgovor, da je potrebno aktivnejše pristopiti k reševanju »judovskega vprašanja«. Tako so 12. novembra 1938 sprejeli nadaljnje ukrepe kot so razlastitev, getoizacijo, deportacijo in uničenje nemških Judov (ibid., str.31-33).

Glede na zgoraj opisane dogodke, ki so se začeli dogajati Judom, se postavi vprašanje, zakaj Judje niso zapustili Nemčije? Za to je bilo kar nekaj ovir. Kot prva je bila v židovski navezanosti na dom in domovino, druga pa je, da je Nemčija po eni strani spodbujala migracijo, po drugi strani pa jo zavirala. S tem, ko so jim odvzeli premoženje, so Judje obubožali, nobena druga država pa ni želela sprejeti socialno ogroženih ljudi. Julija 1938 je v Ženevi potekala konferenca na temo judovskega izseljevanja iz Nemčije. Udeležilo se jo je 32 držav, vodil pa jo je ameriški predsednik Roosevelt. Vse navzoče države so obljubile, da bodo sprejele določene kvote Judov, vendar dalje od obljub ni prišlo (ibid., str. 35-36 in 65-73).

Ustanovila sta se dva nova koncentracijska taborišča, in sicer Neuengamme ter Mauthausen (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1939*

Ustanovila se je Državna centrala za judovsko izseljevanje, ki jo je vodil Reinhard Heydrich. Sprva so izvajali močan emigracijski pritisk v Palestino in ZDA, ovirali pa so izseljevanje v sosednje evropske države. Zaradi geografske bližine je bila najpogostejše pribežališče Židom Avstrija, Češkoslovaška, Švica ter Francija. Tam pa so vladale kaotične gospodarske razmere in ogromno Židov se je vrnilo v Nemčijo. Leto 1939 je bilo glavno izseljevalno leto, saj se je takrat uspelo izseliti 80 tisočim Židom (Benz, 2000, str. 35-37).

S 1. januarjem 1939 so Judom prepovedali trgovanje v prodajalnah na drobno ter vodenje rokodelskih obratov, odvzeli ali pa zaprli so jim podjetja, nakit, drago kamenje in starine so morali nasilno prodati po neizmerno nizki ceni, nepremične v judovski lasti so bile prisilno arizirane, judovski uslužbenci so dobili odpovedi, izvajanje samostojnih poklicev pa jim je bilo prepovedano. Judje so popolnoma obubožali, kar so nemške oblasti izkoristile, da so uvedli prisilno delo. Tako so bili vsi za delo sposobni Judje izkoriščani v državnih obratih (Benz, 2000, str. 39-40).

Aprila so sprejeli Zakon o najemniških odnosih z Judi, s katerim se je začelo skupno naseljevanje judovskih družin v t.i. judovskih hišah. Namen tega zakona je bil stisniti Jude v stanovanja, kjer so jih lažje nadzorovali in pozneje tudi neizmerno lažje deportirali (Benz, 2000, str. 40).

Prvega septembra 1939 se je začela II. Svetovna vojna z napadom Nemčije na Poljsko. Takrat so Judom omejili gibanje, saj poleti svojih domov niso smeli zapustiti po 21. in pozimi po 20. uri. Niso smeli uporabljati telefonov, voziti avtomobilov ali drugih motornih vozil, živela so lahko v posebej namenjenih trgovinah nakupovali samo ob določenih urah, na obleki

je moral vsak Jud nositi zašito rumeno zvezdo (Davidova zvezda). S tem se je doseglo popolno ponižanje in preganjanje Judov. Na Poljskem so nastali prvi geti, ki so jih obzidali in zaklenili, s čimer so dosegli izolacijo Judov (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

Odrpelo se je novo koncentracijsko taborišče v Ravensbrucku (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

- *Leto 1940*

Po vsej vzhodni Evropi so ustanavljali gete, ki so služili za koncentriranje Judov. Gete so ogradili z zidovi in bodočo žico. V Varšavski geto so zaprli okrog 500.000 Judov, v katerem je bilo Judom dovoljeno proizvajanje dobrin za nemško vojsko. V ali v bližini getov so se ustanovila delovna taborišča, v katerih so bili Judje prisiljeni delati kot sužnji (tudi Auschwitz..) (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html).

Slika 2: taborišče Auschwitz (vir: <http://auschwitz.org/en/museum/news/>, citirano: 13.1.2016)

- *Leto 1941*

To leto je uradno začetno leto genocida. Nemčija je zasedla vzhodno Poljsko ter Sovjetsko Zvezo. Posebne enote t.i. akcijske skupine kot usmrtni oddelki (bile so 4 skupine s skupno 3.000 možmi) so sledile nemški vojski pri osvajanju vzhodne Evrope. Njihova glavna naloga je bila pobijanje Judov, Romov, katoličanov, Jehovih prič, homoseksualcev, itd. po vojaški osvojitvi ozemlja. V tem letu je bilo ustreljenih več kot 440 tisoč Judov, pred samim streljanjem pa so si Judje morali sami izkopati svoje množično grobišče. Pobijali so moške, ženske in otroke (tudi dojenčke). Najhujši pobjoj se je odvijal v mestu Kijev, kjer so v dveh dneh usmrtili več kot 33.700 Judov. Kasneje so od judovskih taboriščnikov zahtevali, da trupla iz množičnih grobov izkopljejo in jih zažgejo. S tem so Nemci brisali svoje sledi v Ukrajini. Množično pobijanje Judov pa se ni odvijalo samo na Poljskem, Sovjetski Zvezi in Češkoslovaški, temveč tudi v nekdanji Jugoslaviji. V Srbiji je leta 1941 živelo 17 tisoč Judov, ki so jih prav tako oropali, diskriminirali in ubijali. Razlika je bila zgolj v tem, da je v Jugoslaviji uničevanje Judov potekalo neizmerno hitreje. Preskočili so namreč fazo getoizacije. Večino Judov so pomorili na plinskih vozovih (Benz, 2000, str. 59-65).

Medtem, ko so na vzhodu (Poljska, Ukrajina, Sovjetska Zveza) Posebne oz. Akcijske skupine vršile množične pokole, so na zahodnem delu Evrope izvajale deportacije Judov. Deportirali so okrog 60 tisoč Judov. Povedano jim je bilo, da jih bodo preselili na vzhodne dele okupiranega ozemlja, vendar so jih odpeljali v gete, delovna taborišča ali neposredno v taborišča smrti. V Auschwitzu so na Judih testirali delovanje plinskih celic. (Benz, 2000, str. 67-85).

Leta 1941 so nacisti prepovedali izseljevanje Judov, saj so jih želeli obdržati pod svojo oblastjo z namenom, da jih uničijo. Nemci so se zavedali, da vprašanja več kot 3 mio Judov ne morejo rešiti samo z njihovim izseljevanjem. Potrebna je bila teritorialna končna rešitev in v ta namen so Nemci sprejeli projekt »Madagaskar«. Jude so hoteli namreč naseliti na območjih, kot je Madagaskar, Gvajana ter Aljaska, ki bi bili za Jude pogubni. Projekt »Madagaskar« se nikoli ni uresničil (Benz, 2000, str.53-57).

- *Leto 1942*³

22. januarja so se, na povabilo Reinharda Heydricha, zbrali največji izvajalci genocida. Glavna tema konference ob Wannskem jezeru je bila dokončna rešitev judovskega vprašanja. Reinhard Heydrich je kot vodja konference govoril, da mora biti rešeno vprašanje o več kot 11 milijonih Judov in drugih (Romi, Slovani, politični nasprotniki, Sintiji, homoseksualci, uporniki, itd...) razprostrtih po vsej Evropi. Glavna določila konference so bila:

- Uvedeni so eksperimenti s plini
- Zgraditi je potrebno bolj prilagojena taborišča smrti
- Uvedba krematorijev
- Racionalizacija judovskega transporta

Odrpli so nova taborišča smrti, in sicer Belzec, Sobibor in Treblinka. Prav tako pa so za še večje množično pobijanje prilagodili Auschwitz in Majdanek.

Samo v letu 1942 je bilo ubitih 2,7 milijona Judov.

- *Leto 1943*⁴

Končna rešitev judovskega vprašanja se razširi na Balkan, Nizozemsko, Belgijo, Francijo, Italijo in Grčijo.

Berlin so razglasili za Judov prostega.

Nacisti so začeli z operacijo Erntfest, s katero so želeli dokončno rešiti Judovsko vprašanje na Poljskem. 40 000 ljudi je bilo ubitih v enem dnevu. Zaradi vse slabšega vojnega stanja v Nemčiji so deportirance delovnih taborišč prisilili naj izkopljejo 2 milijona trupel, jih sežgejo in kosti zmeljejo v prah. Po končanem delu so ubili še njih same. Takšno delo je bilo opravljeno v enem dnevu.

---

³ Povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_holocaust.html

⁴ Ibid.

- *Leto 1944*⁵

Vedno bolj se je zdelo, da bo Nemčija izgubila drugo svetovno vojno. Zato se so tega leta likvidirali še zadnji geti in evakuirajo zadnja taborišča. Deportiranci taborišč so bili prisiljeni na marše smrti, veliko jih je umrlo že po poti, zaradi slabosti, bolezni ali pa pod streli, ker niso zmogli nadaljevati poti. Sovjetska zveza je osvobodila prvo taborišče - Majdanek.

- *Leto 1945*⁶

Večino getov in koncentracijskih taborišč so osvobodili Zavezniki (Anglija, ZDA, Sovjetska zveza). Hitler je naredil samomor in Nemčija se je predala ter s tem izgubila drugo svetovno vojno.

MEDICINSKI POSKUSI, KI SO JIH IZVAJALI V TABORIŠČIH V OBDOBJU NJIHOVEGA DELOVANJA⁷:

Slika 3: taborišče Nordhausen (vir: www.encyclopedia.com, citirano: 13.1.2016)

osebah.

Poskusi z malarijo: te poskuse so izvajali na ljudeh starih med 18 in 40 let, katere so okužili z eno od 69 vrst malarije. Okužbo so na bolnike prenesli z različnimi metodami npr. med stegna so jim dali kletko komarjev, ki so jih nato popikali ali pa da so okužbo na taboriščnika prenesli kar intravenozno. Nato so okužene z malarijo poslali nazaj na delo in čakali na izid. Vsak dan so morali ujetniki prihajati na revir k merjenju temperature in odvzemu krvi. Inkubacijska doba pri cepljenju v žilo se je nahajala cca 2 dni, pri piku komarja pa približno 14 dni. V Dachau so primere poskuse z malarijo opravili na 2000

Letalski poskusi: v to skupino so spadali poskusi z visokim in nizkim tlakom, poskusi s podhladitvijo, raziskava pitnosti morske vode. S poskusi z visokim ali nizkim tlakom so želeli ugotoviti, kako nenadna sprememba tlaka v kabini letala vpliva na potnike in pilota. Prav tako so želeli poiskati vse možne načine rešitve. V zborniku Dachau (1981, str. 119) je o teh poskusih zapisano tudi: »V ta namen so uporabljali prenosno napravo, ki je bila sestavljena iz hermetično zaprte kabine nameščene na nekakšnem vozu... Kabina je bila opremljena z raznimi aparati za zgoščanje in redčenje zraka. Ko so pričeli v kabini zniževati tlak, so žrtve

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Povzeto po: Ajdič (ur.) (1981, str. 114-135).

dobile napad besnosti... Nastopila je agonija, posledica izliva krvi v pljuča. Obdukcijo so opravili še na toplih truplih in često še na živih ljudeh, ker je Rascherju šlo za to, da bi organi še delovali.« Pri poskusih podhladitve so želeli ugotoviti kako dolgo se lahko človeško telo upira določeni mrzloti vode in s kakšnimi sredstvi bi ga bilo mogoče ponovno oživiti. V ta namen so npr. v Dachau zgradili posebne bazene, v katere so metali kose ledu. Ko jim bazeni niso več zadostovali za izvajanje poskusov, so se lotili tudi druge metode izvajanja tega poskusa, in sicer zamrzovanja na prostem. Za ta poskus so večinoma izbirali mlade, še vitalne jetnike. Glaven namen poskusov pitnosti morske vode je bil ugotoviti , kako dolgo lahko človek zdrži brez pitne vode in kako pitje morske vode vpliva na človeški organizem. V taborišču Dachau ti poskusi niso obrodili sadov, prav tako pa zaradi teh nihče ni umrl (vsaj ne takoj).

Jetrni poskusi: glaven namen jetrnih poskusov je bil raziskati boleznijeter in žolčnika npr. v Dachau so raziskovali tuberkulozo in zlatenico. Zdravniki so jim dnevno punktirali jetra, in še to s slabimi instrumenti, zato so bile bolečine jetnikov neznosne.

Kirurški poskusi: Na jetniki so opravljali tudi raznorazne operacije, nekatere bolj tvegane kot druge. Za jetnike so si izmislili bolezen in rekli, da je potrebna operacije (pogosto so opravili tudi operacijo, ki za rešitev problema, ki naj bi ga imel jetnik, sploh ni bila potrebna). Točnega števila umrlih verjetno nikoli ne bomo izvedeli.

3.1.3. Posledice holokavsta

Taborišča so bila postopoma osvobojena s strani zavezniških sil, npr. Auschwitz januarja 1945, Dachau aprila 1945.

Holokavst je terjäl 11 milijonov življenj, od tega kar 6 mio. Judov (ostali so bili homoseksualci, komunisti, politični nasprotniki, Sintiji, Romi...). Približno 200.000 preživelih Judov se ni želelo vrniti na svoje domove in so zato bili nastaljeni na okupacijskih conah (ameriška, sovjetska in angleška cona). Te cone so zapustili šele, ko je bila omogočena imigracija v Palestino, Izrael, ZDA, Južno Ameriko in druge države.

Po domnevanjih Nurnberških sojenj je bilo v holokavstu od 11 milijonov ljudi ubitih kar 6 milijonov samih Judov (največ jih je bilo ubitih v Sovjetski zvezi in na Poljskem) (povzeto po: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Holocaust/history.html>).

V sklopu tega poglavja želim vključiti še izpoved gospoda, ki je preživel Dachau. To je g. Boris Uzar, ki izpove sledeče: » Sem Uzar Boris, rojen 11.3.1926 v Sebenjah pri Trziču, sin zavednega Slovenca Petra Uzarja, po katerem se imenuje dom starostnikov v Trziču. Leta 1941, ko so Nemci okupirali našo državo, sem bil dijak meščanske šole v Trziču. Ker je očetu grozila aretacija, se je s somišljeniki umaknil v goro Dobrčo, a so bili kmalu napadeni. Moj oče je našel zavetje v Zvirčah in okolici. Z bratom Viktorjem sva delala na cesti v Zvirčah in imela tajno vezo z očetom ter mu prinašala hrano. Bil sem izdan, aretiran in odpeljan v zapor

Begunje. Po petih tednih sem bil izpuščen, ker sem bil še mladoleten. Doma sem bil kratek čas, saj mi je takratni župan Primožič grozil s ponovno aretacijo. Pobegnil sem v Ljubljano v znano Cukrarno. Tam je bil že brat Stanko. Rdeči križ me je poslal na Dolenjsko v Velike Lašče k družini Petelin in nato še k družini Bavdek, pri kateri sem opravljal težka kmečka dela. Moj brat Stanko je bil takrat že v partizanih, zato sem maja 1942 tudi sam šel v partizane in sicer v Tomšičevo brigado. Istega leta sem bil ujet od Bele garde. Italijani so me poslali v zapor v Velike Lašče, po treh tednih v Ljubljano na sodišče, od tam pa v taborišče Gonars. Namesto imena sem dobil zaporniško številko 11510. Po kapitulaciji Italije sem se vrnil na Dolenjsko in odšel v partizane. Po nemški ofenzivi konec leta 1943 so me ujeli Nemci. Zopet sem pristal v zaporih, najprej v Sušak, nato v Trst in nazadnje v zapore v Zeleni jami, od tam pa s transportom v taborišče Dachau. Najprej so nas »očistili« in razdelili po barakah. Bil sem v baraki številka 23 in dobil zaporniško številko 59703. Med vsemi me je spoznal prijatelj iz sosednje vasi Dobre Janko. Njihova družina je bila zaradi izdaje domačina vsa odpeljana v taborišče. Pomagal mi je s hrano, za kar sem mu še danes hvaležen. Življenje v taborišču je bilo mučno. Med drugim smo po par ur stali na apelplatzu v soncu, dežju ali snegu. Marsikdo, ker je bil že tako izčrpan, tega ni zdržal ter se zgrudil. Takoj je bil odpeljan v krematorij. Dogajale so se grozne stvari, katerih ni mogoče pozabiti. Opravljati smo morali različna dela. Sam sem delal v obratu za izdelavo motorjev BMW. Delali smo motorje za letala in sicer 14 dni ponoči in 14 dni podnevi. Bilo je naporno, a takrat smo razmišljali samo o tem kako ostati živi. Dočakal sem dan svobode. Osvobodili so nas ameriški vojaki in bili so zaprepadeni na kaj so naleteli. S transportom sem bil prepeljan v Kamnik, končno svoboden.«

Vsako leto se 27. januarja spominjamo žrtev holokavsta. Ta dan je bil izbran, ker predstavlja dan zloma in prekinitve holokavsta, tega dne leta 1945 je ruska Rdeča armada osvobodila taborišče smrti Auschwitz-Birkenau (predel taborišča Auschwitz, kjer so se nahajali vsi krematoriji in plinske celice in je bil ustanovljen z namenom množičnega pobijanja) (povzeto po: <http://www.skupnostdachau.si/index.php?page=kratka-izpoved>).

3.2. Armenski genocid

Armenci so antično ljudstvo, ki živi na jugu Kavkaza že od 7. stoletja p.n.št. V 4. Stoletju n.št. je njihova uradna vera postalo krščanstvo. Že takrat so bili Armenci pogosto diskriminirani, saj so bile vse države, ki so jih obdajale, muslimanske vere (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_armenia.html).

Nad Armenci sta se odvijala dva genocida, prvi na koncu 19. stoletja ter drugi na začetku 20. stoletja. Ta je v zgodovini zapisan kot prvi genocid 20. stoletja. Znan je tudi po imenoma »Armenski pokol leta 1915«. Najhujše je bilo med letoma 1915 in 1916, ko so Turki sistematično pobili na sto tisoče Armencev. Žal točne številke pobitih niso znane, gre samo za ugibanja, nekateri govorijo, da je bilo ubitih celo 1,5 mio Armencev (Arslan, 2008, str. 219).

3.2.1. Vzroki armenskega genocida

Leta 1876 je na oblast v Osmanskem cesarstvu prišel Abdul Hamid II, ki je zatiral pravice Armencev. Ti so se začeli upirati njegovi oblasti in so zahtevali enake pravice kot so jih imeli Muslimani, kar pa Abdul Hamidu II ni bilo po godu. Tako se je med leti 1894 do 1896 dogajal prvi genocid nad Armenci, v katerem je Abdulov režim napadal armenske vasi in pobil okrog 100.000 ljudi. Leta 1908 so oblast prevzeli mladoturki, ki so poleg Armencev, spadali med najbolj izobražene ljudi takratnega cesarstva. V času njihovega vladanja, so Armenci dosegli enakopravnost, vendar so se nekateri člani mladoturkov uprli, saj so bili mišljenja, da je državo možno rešiti samo z odstranitvijo vsega kar ni muslimansko ali turško in s poenotenjem jezika in kulture. Armencem je bilo očitano še, da so v prvi svetovni vojni sodelovali s turškimi sovražniki in sicer z Rusi (History, št. 41/2015, str. 64-66).

3.2.2. Potek armenskega genocida

Genocid je bil zelo dobro načrtovan, kar jim je omogočala napredna tehnologija tistega časa. Navodila za začetek operacije so bila razposlana po vsej državi na vsako policijsko postajo ob istem času na isti dan, in sicer 20. aprila 1915 (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_armenia.html). Armenski genocid se je pričel 24. aprila 1915, ko so policisti vso noč tolkli po vratih vodilnih intelektualcev. Oblast je z odstranitvijo izobražencev dobila proste roke pri izvrševanju genocida. Njihova naslednja poteza je bila aretacija vseh armenskih mož. Aretirali so jih pod pretvezo, da bodo gradili ceste, vendar so jih takoj po aretaciji usmrtili (History, št. 41/2015, str. 64). V reviji History (št. 41/2015, str. 66-67) je zapisano: »Veronika Berebryanki, ki je bila leta 1915 stara osem let, je bila ena od prič pokola. V njeni vasi so dan po tem, ko so moške odpeljali vojaki, našli njihove odsekane glave in dele telesa. Tudi Veronikinega starega očeta so usmrtili, ker se je pritožil pri guvernerju območja. »Moj ded je klečal in molil, turški vojak pa je zamahnil s sekiro in ga obglavil,« se spominja Veronika. Moške so pogosto po več tednov držali zaprte brez hrane in

vode. Vsako noč so jih mučili. S kleščami so jim trgali prste na rokah in nogah in kožo ter jim glave in trebuhe prebadali z razbeljenim železom. Tiste, ki so preživel, so poslali na prisilno delo. Garali so kot sužnji od zgodnjega jutra do poznega večera in gradili ceste ali opravljali druga težka dela. Hrana je bila slaba in porcije majhne, tako da so mnogi umrli od izčrpanosti, bolezni ali lakote, druge pa so pobili ob pokolih, kakršen je bil tisti v Veronikini vasi. Za moškimi so bili na vrsti ženske in otroci.«

Osmansko cesarstvo je v načrtovalo izgradnjo železniške proge Istanbul-Bagdad, in jo do leta 1915 zgradili samo do Sirske puščave, do koder so z vagoni prepeljali aretirane Armence ter

Slika 4: pohodi smrti (vir: www.radio.ognjisce.si, citirano: 13.1.2016

jih nato sredi puščave pustili brez zavetja, vode in hrane. Potovanje z vlakom so si morali plačati sami. Med izvajanjem genocida je bila večina delavcev, ki so gradili železnico, Armencev (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_armenia.html).

»Pohod, dolg več kot 100 km, je bil grozljiv. Hrane in pijače so jim dali le minimalno, da bi jih čim več umrlo

že v razbeljeni puščavi. Režim je poskrbel tudi za to, da so jih redno napadali vojaki in lokalne kurdske tolpe. Pri napadih je sodelovala tudi vojaška Posebna organizacija – posebna enota, ki je bila sestavljena iz množice kaznjencev brez vojaške izobrazbe. Pretepali so vse, ki so se jim znašli na poti in posiljevali ženske. Žandarje, ki so deportirance spremljali, nič od tega ni niti malo ganilo. Ena od prič brutalnih pohodov smrti je bil ugledni arabski advokat in nekdanji guverner Faiz El-Ghusein. »Armenke so hodile bose in izčrpane v vrsti, obdane z žandarji, ki so hodili pred njimi in za njimi. Ko katera od njih ni zmogla slediti, so jo udarili s kopitom puške, da je padla z obrazom proti tlo. Tam je ležala, dokler se ni prestrašena pobrala in se priključila ostalim, ki so bile na pohodu. Če katera od njih ni mogla slediti zaradi bolezni, so jo pustili v divjini, ali pa je kateri od stražarjev končal njeno trpljenje s kroglo,« je El-Ghusein že leta 1916 zapisal v knjigi, ki je podrobno opisovala pokole.« (History, št. 41/2015, str. 68)

Armenci, ki so preživel, pohod smrti, so bili nameščeni v taborišča v puščavi blizu meje z Irakom. Tam so Armence ločili v dve skupini, in sicer izčrpane in bolehe v skupino, ki bo čez nekaj dni umrla, ter druge, ki so še sposobni za prisilno delo. Metode ubijanja v taboriščih so bile poleg streljanja še paranje ljudi, metanje s pečin ali zažiganje živih ljudi. Trupla so iz taborišč odpeljali v jame in soteske ali pa so jih zakopali v grobove, ki so bili po mnenju nemškega duhovnika Hansa Bauernfeinda: »Grobovi so bili tako slabo izkopani, da so deli trupel gledali iz njih. Ponekod so ženske, moški in otroci ležali ob cesti v razcapanih oblačilih, ali pa popolnoma goli.« Takšna pobijanja so se odvijala še naslednji dve leti (ibid., str. 69).

3.2.3. Posledice armenskega genocida

V genocidu je po domnevanjih bilo ubitih 1,5 mio Armencev. Po koncu 1. svetovne vojne in s tem po porazu Osmanskega cesarstva je novi sultan Mehmed VI priznal zločine mladoturkov, kateri so bili zaprti v britanskem zaporu na Malti. Veliko odgovornih osebnosti je pobegnilo že pred samimi sojenjem, nekaterih sojenj pa sploh niso začeli in so osumljenje po več letih izpustili iz zapora brez da bi odgovarjali za izvrševanje genocida. Nova

Slika 5: odkritje trupel (vir: www.h-alter.org, citirano: 13.1.2016)

turška republika je v 20. letih 20. stoletja ovrгла Mehmedovo priznanje genocida, s čimer se strinja tudi sodobna Turčija (History, št. 41/2015, str. 69).

Vse do današnjega dne je uspelo preživeti 9 mio Armencev. Večina jih živi v ZDA in Franciji, 3,5 mio pa jih živi v Republiki Armeniji, ki je dosegla samostojnost leta 1991 (Arslan, 2008, str. 225).

3.3. Genocid v Darfurju⁸

Darfur je regija v zahodnem Sudanu in obsega površino v velikosti Španije. V Darfurju živi okrog 6 mio ljudi, vendar je to območje emigriranja. Veliko beguncev je pobegnilo v sosednji Čad in Centralnoafriško republiko.

Sudan je bil do leta 1956 britanska kolonija, leta 1956 pa je dosegel neodvisnost. Po dosegu le-te, sta se v Sudanu odvijali dve državljanski vojni, ki sta povzročili odcepitev Južnega Sudana.

Glavno mesto Sudana je Kartum, predsednik države pa je Al Bashir.

⁸ Povzeto po: <http://www.worldwithoutgenocide.org/Darfur>

3.3.1. Vzroki genocida v Darfurju⁹

Za lažjo predstavitev temeljev genocida v Darfurju, bom predstavila vzroke za genocid v posameznih točkah, in sicer:

- Tri arabska plemena, organizirane v mafijske združbe (Shangiyyl, Jaaliyiin ter Danaglij) so si Sudan zamislila v skladu z družinskimi (arabskimi) navadami in pri tem zanemarili ostalih 500 plemen, ki s to potezo niso bila zadovoljna.
- Kartumska vlada (Kartum je glavno mesto Sudana, od koder vlada vodi in usmerja genocid) je v Darfurju odkrila velika nahajališča nafte, od katerih so videli svoje osebne koristi. Hkrati pa svoje koristi v nafti vidijo tudi svetovne velesile, kot so ZDA, Kitajska in Rusija.
- Zaradi klimatskih sprememb so arabska ljudstva prisiljena k preseljevanju na jug Afrike in s tem vedno globlje v Darfur. Kartumska vlada podpira arabska plemena pri njihovem nasilnem priseljevanju, kakor tudi pri nasilnem preganjanju staroselcev Darfurja iz njihovih domov.

3.3.2. Potek genocida v Darfurju

V javnosti se govori, da se je genocid v Darfurju začel leta 2003, vendar se je po besedah Suleimana Jammousa (humanitarni koordinator darfurskih upornikov, ki poskrbi, da pomoč pride do tistih, ki jo potrebujejo) začel že dve desetletji prej oz. že leta 1982 z razdelitvijo prebivalcev Darfurja v dve skupini, in sicer na Arabce in ne-Arabce. Arabci so nato najprej v manjših spopadih začeli pobijati ne-Arabce.

Po pričanju Suleimana Jammousa za revijo Mladina (št. 47, leto 2008) gre pri genocidu v Darfurju za »zavzemanje ozemelj, kjer živijo avtohtona afriška ljudstva, zavojevalci pa so Arabci, ki s pomočjo agresivne politike Kartuma, torej iz osrednjega in severnega dela Sudana pritiskajo na vse strani in zavzemajo vse več ozemlja. Druga nearabska ljudstva so omejili najprej v osrednjem Sudanu, jim preprečevali uveljavljanje pravic do zemlje in do človekovih pravic nasploh. Napetosti med jugom in severom so se pojavljale že pred razglasitvijo neodvisnosti Sudana leta 1956, prebivalstvo Darfurja pa se je prvo začelo upirati kršenju pravic. Zato je v šestdesetih letih oblikovalo svoje politično gibanje, ki ga je muslimanski sever vseskozi napadal, češ da je odcepitveno v strahu seveda, da bi bil ob bogastvo in zemljo v Darfurju. Takšno politiko je Kartum uveljavljal do vseh prebivalcev, ki živijo na jugu, na vzhodu in na zahodu države in niso arabskega rodu. Da bi to dosegli, so začeli na njihova ozemlja množično naseljevati arabske priseljence, tudi iz drugih držav. Ker so arabski voditelji želeli spremeniti etnično sestavo prebivalstva, še posebej v Darfurju, kjer se je upor proti Kartumu začel, so se odločili za segregacijo in nato pregon afriškega prebivalstva iz njegove zemlje. To ni bila nikdar uradno razglašena politika Kartuma, ampak

---

⁹ Povzeto po: <http://www.mladina.si/45411/pricanje-o-darfurju>

tajni načrt, na podlagi katerega so dobivali zemljo priseljeni Arabci iz Kameruna, Čada in Malija, ki so se organizirali v arabske milice Džandžavidi, paravojaške enote, ki so preganjale Afričane iz njihove zemlje. Požigali so cele vasi, preganjali vse, kar ni bilo arabsko in organizirali okoli mest taborišča za trajno razseljene ljudi. Razlogov za odpor je bilo veliko in kmalu so nastale številne uporniške skupine, najprej povsem nepovezane, ki so branile svoje vasi in svoja območja.

Slika 6: Suleiman Jammous in jaz na osebni intervjuju (vir: osebni vir avtorja)

Po letu 2003, ko so se začeli spopadi, je bilo v taboriščih v severnem Darfurju 600.000 ljudi, v zahodnem okoli 500.000 in približno

toliko ljudi je prisiljeno živeti v taboriščih južnega Darfurja. Ta taborišča so v okolici mest, kjer ljudje nimajo možnosti, da bi si pridelali hrano in so povsem odvisni od pomoči iz tujine.«

Konec meseca avgusta 2015 sem imela osebni razgovor z g. Tomom Križnarjem, Suleimanom Jammousom ter njegovim sinom. Srečali smo se na domu Toma Križnarja v Naklem pri Kranju. Med drugim sta mi povedala, da kartumsko vlado pri izvajanju genocida finančno in z zagotovitvijo orožja oskrbujejo Kitajska, ZDA in Rusija. Želja Kitajske in ZDA je črpati nafto v Sudanu, Rusija pa vidi predvsem svoje finančne koristi pri prodaji orožja. Kar me je najbolj presenetilo in česar nisem zasledila v nobenih drugi literaturi oz. virih je dejstvo, da ima Sudanska vlada dostop do vseh podatkov za vse teroristične organizacije. Pri teh podatkih najbolj izstopajo sezname imen in bančnih računov glavnih teroristov, iz katerih bi se verjetno videlo, kdo v resnici stoji za temi terorističnimi organizacijami. Vprašamo se torej lahko, kaj resnično ZDA in Kitajska kupujeta pri Sudanski vladi, s tem, ko jo neomejeno finančno podpirata pri izvajanju tako okrutnih dejanj.

Kartumska vlada humanitarnim organizacijam otežuje delo, saj nad njih pošilja roparske in piratske skupine, ki plenijo hrano, blago in vodo, namenjeno v taborišča. Nemalokrat se zgodi, da skupina Džandžavidov pri zasedbi posameznih vasi kontaminira vodo v vodnjakih, ko vanje odvrže trupla. Tako se lahko s to vodo zastrupijo vsi prebivalci.

Slika 7: džandžavidi (vir: <http://darfurgenocideshs.weebly.com/>, citirano: 13.1.2016)

3.3.3. Posledice genocida v Darfurju

Številke preganjanih, ujetih in pobitih ljudi Darfurja so strah zbujaajoče:

- Od 400.000 do 500.000 mrtvih
- Okrog 300.000 beguncev
- Okrog 2.000.000 ljudi v taboriščih.

Poleg zgoraj navedenih števil je potrebno izpostaviti tudi dejstvo, da je mednarodno sodišče v Haagu izdalo obtožnico zoper Al Bashirja (predsednika Sudana in glavni izvajalec genocida) in ga obtožilo za genocid, vendar do aretacije in obsodbe še ni prišlo, saj se mednarodna skupnost boji njegovih povračilnih ukrepov. Al Bashir ima namreč takšno moč in podporo, da lahko iz Sudana izžene vse tujce in zapre vsa veleposlaništva, kar pa bi za dva milijona ljudi v taboriščih pomenilo katastrofo, saj bi s tem lahko ustavil dotok humanitarne pomoči iz drugih držav. Zato ga mednarodna skupnost pusti raje pri miru (povzeto po: <http://www.worldwithoutgenocide.org/Darfur>).

Genocid v Darfurju še vedno poteka, proti kateremu pa kljub zavedanju mednarodne skupnosti ne ukrepamo. Suleiman Jammous je dejal: « Vse je odvisno od oblasti v Kartumu. Predvsem od enega človeka, ki vlada v Sudanu. To je Al Bashir. Če bo Kartum odpoklical z naše zemlje nasilno priseljene Arabce in mojemu ljudstvu omogočil vrnitev na domove, se bodo strasti počasi umirile, krivice pa se zagotovo ne bodo pozabile. Če bo zemlje spet dovolj za vse ljudi, ki živijo v Darfurju, če se bodo izpraznila begunska taborišča in če se bodo ljudje lahko vrnili na domove, bo zavladal mir. Vedeti morate, da ne gre za lahko operacijo, saj so bili v deželah, kjer so živeli pregnani Afričani, prebivalci arabskega rodu v veliki manjšini. Za zdaj nič ne kaže, da bi Kartum zajezil priseljevanje v Darfur, zato je pred nami še dolgo obdobje negotovosti.» (povzeto po: <http://www.mladina.si/45411/pricanje-o-darfurju>).

Slika 8: ujeti otroci Darfurja (vir: www.haikudech.com, citirano: 13.1.2016)

3.4. Genocid v Kambodži

Kambodža je država v jugovzhodni Aziji, obsega manj kot polovico površine Kalifornije, prestolnica je Phnom Penh. Leta 1953, po skoraj 100 letih kolonialne nadvlade, je Kambodža dosegla neodvisnost od francoske nadoblasti. V času genocida je Kambodža imela okrog 7 mio. prebivalcev, od tega je bila večina budistične veroizpovedi (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_cambodia.html).

Genocid v Kambodži se nanaša na prizadevanje Rdečih Kmerov (zagovorniki komunizma) k nacionalizaciji in centralizaciji ruralne družbe Kambodže, po zgledu Kitajske komunistične družbe (povzeto po: <http://worldwithoutgenocide.org/genocides-and-conflicts/cambodian-genocide>).

Slika 9: Pol Pot (vir: www.ign.com, citirano: 13.1.2016)

3.4.1. Vzroki genocida v Kambodži

Glavna želja ekstremističnega programa je bilo rekonstruirati Kambodžo (v času vladavine Kmerov se je Kambodža imenovala Kampuchea) po komunističnem zgledu maoizma. Maoizem je Maova različica marksizma oz. leninizma, katerega je vodja kitajske revolucije Mao Zedong predrugal glede na kitajske značilnosti. Vodilno vlogo v revoluciji bi naj od proletariata prevzelo kmečko prebivalstvo. Kambodža je v osnovi bila predindustrijska država, torej so se večina prebivalci ukvarjali s kmetijstvom. Kasneje se je začelo obdobje urbanizacije, v katerem so se ljudje selili iz podeželja v mesta, začel se je širiti mestni način življenja,...

Rdeči Kmeri so bili mnenja, da mora biti država urejena kot federacija, v kateri morajo državljani delati na državnih posestvih. Vse nasprotnike, ki so takšni ureditvi nasprotovali, so skupaj z nekomunisti eliminirali. Namen genocida je bil torej povrniti državo v čas srednjeveške avtarkije (gospodarska samozadostnost) (povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_cambodia.html).

Slika 10: taborišča v šolskih prostorih (vir: osebni vir avtorja)

3.4.2. Potek genocida v Kambodži

Genocid se je začel leta 1975, ko so Rdeči Kmeri, pod poveljstvom Pol Pota izvedli državni udar in odstavili Lon Nola. 17. aprila 1975 je vojska Rdečih Kmerov vkorakala v prestolnico Phnom Penh. Vojsko so v večini sestavljali mladi neizobraženi mošje, katerih naloga je bila prisilna evakuacija prestolnice na podeželje. Pri tem so pobili vse, ki so le-tej nasprotovali, kakor tudi tiste, ki so bili pri selitvi prepočasni ali niso bili fizično sposobni da se izselijo. Mestno prebivalstvo so po evakuaciji naselili v prisilna delovna taborišča, ki so jih ustanovili na podeželju. Vse politične in državljsanske pravice so jim bile odvzete. Tovarne, šole, univerze in bolnišnice so se zaprle (povzeto po: <http://worldwithoutgenocide.org/genocides-and-conflicts/cambodian-genocide>).

Žrtve genocida, (poleg nasprotnikov novega režima), so še bili:

- Intelektualci (odvetniki, zdravniki, učitelji, inženirji, znanstveniki in njihovo širše sorodstvo)
- manjšine oz. vsi, ki so govorili katerikoli tuj jezik
- etnične Kitajce, Vietnamce, Tajce
- prebivalci Kambodže, ki so imeli kitajske, vietnamske ali tajske prednike
- muslimani in kristjani
- vsi, ki so nosili očala (ker je bil to znak učenosti in razgledanosti)
- člani Rdečih Kmerov, za katere so domnevali, da jih lahko izdajo
- vodilni budistični in krščanski menihi
- vsak, ki je na ulici javno izkazoval kakršnakoli čustva (smeh, jok,...) (ibid.)

Slika 11: primer urejenega zapora (vir: osebni vir avtorja)

Nekatere ujetnike so zaprli v zapore, druge pa v delovna taborišča.

Zapori so bile nekdanje šole, kjer so učilnice spremenili v celice za zasliševanje oz. v mučilnice. V teh so najprej vsakega zapornika zaslišali in mučili tako dolgo, da je ujetnik na koncu priznal očitano zločin, ne glede na to ali ga je v resnici zagrešil ali ne. Kazen je bila vedno ista, in sicer smrtna. Izvrševali so jih 20 km iz prestolnice na bližnjih poljih, od tod tudi izraz »polja smrti« (povzeto po:

<http://midvapoaziji.blogspot.si/>).

Tiste, ki so se smrti izognili, pa so bili poslani v delovna taborišča, kjer so moški, ženske, otroci, ostareli in bolehní, delali od 12 do 15 ur dnevno brez premora. Dobili so samo nizkokalorično hrano npr. riževo juho. Zaradi lakote, pomanjkanja, bolezni...je veliko ljudi v taboriščih umrlo (ibid.).

Država je varčevala tudi pri orožju za pobijanje ujetnikov, saj so smrtne kazni izvrševali s pomočjo orodja (motik, sekir, gorjač, kamenja...), včasih so jih kar žive zakopali (ibid.).

Genocid se je končal leta 1979.

3.4.3. *Posledice genocida v Kambodži*¹⁰

Po domnevanjih je bilo v genocidu v Kambodži pobitih med 1.500.000 in 3.000.000 ljudi. Nekateri viri navajajo, da je bilo ubitih celo 3.314.768 ljudi, kar predstavlja 25 % vsega prebivalstva v Kambodži med leti 1975 do 1979 (čas dogajanja genocida).

Procesi sojenja zoper glavne krivce genocida so se začeli komaj leta 2007. Do takrat je večina odgovornih že umrla. Tako je npr. Pol Pot umrl že leta 1998, ko je bil zelo hudo bolan, a je verjetno naredil samomor, da bi se izognil sodnim procesom. Vse do današnjega dne za ta genocid še nihče ni odgovarjal.

Slika 12: primer zapora (vir: osebni vir avtorja)

¹⁰ Povzeto po: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_cambodia.html

3.5. Genocid v državah nekdanje Jugoslavije¹¹

Nekdanja Jugoslavija je bila locirana v jugovzhodni Evropi oz. na Balkanu, ob Jadranskem morju. Bila je mozaik ljudi, jezikov, religij in kultur. Združevala je šest nekdanjih republik, in sicer Slovenijo, Hrvaško, Bosno in Hercegovino, Črno goro, Srbijo in Makedonijo ter dve avtonomni pokrajini (Vojvodina in Kosovo). Do napetosti med različnimi kulturnimi skupinami v Jugoslaviji, je prihajalo že v preteklosti, do teh trenj pa prihaja še danes.

3.5.1. Vzroki genocida državah nekdanje Jugoslavije

Genocid v državah nekdanje Jugoslavije, predvsem na območju Hrvaške in Bosne, je potekal vse od leta 1991 do 1995. Med temi leti je na območju Jugoslavije potekala vojna, v kateri je bilo vmešanih vseh šest nekdanjih jugoslovanskih republik.

Tako kot so nacisti želeli Evropo očistiti Judov, so to želeli narediti tudi Srbi, vendar da so leti imeli nujno, da Srbski teritorij očistijo Bošnjakov in Hrvatov. Poveljnik vojske Republike Srbske Ratko Mladić je dejal: »To mesto (Srebrenica) dajemo srbskemu narodu... Prišel je čas, da se maščujemo muslimanom.«

3.5.2. Potek genocida v državah nekdanje Jugoslavije

Novinar Mark Danner je v točkah opisal srbski način okupiranja mest, in sicer:

- Koncentracija »nesrbskega« prebivalstva v mestu – to so izvedli tako, da so vsem srbskim prebivalcem mesta naročili, naj mesto nemudoma zapustijo. Tako so v mestu ostali »nesrbski« prebivalci. Medtem so Srbi mesto obkolili ter začeli z bombnimi napadi.
- Pobjo vseh voditeljev mesta in intelektualcev
- Ločitev žensk, otrok in starostnikov od za boj sposobnih moških (za boj sposobni moški so bili vsi moški stari od 12-77 let)
- Premik žensk, otrok in starostnikov v koncentracijska taborišča ob državnih mejah
- Usmrtitev za boj sposobnih moških. Pobite so pokopali v množična neimenovana grobišča.

Najbolj znan primer takšnega napada je bil pokol v Srebrenici (mesto v Bosni). V Srebrenici je bila večina prebivalstva Bošnjakov (bosanski muslimani), mesto je veljalo za pribežališče beguncev iz ostalih delov države, saj so Srebrenico varovali Združeni narodi z enotami UNPROFORJA. Ta zaščita pa je bila zelo šibka. Julija 1995 je v Srebrenico vkorakal srbski

---

¹¹ Povzeto po: <http://www.worldwithoutgenocide.org/genocides-and-conflicts/bosnian-genocide>

general Radko Mladić, ki je ločil ženske in otroke od moških ter ubil približno 7.000 bošnjaških mož in dečkov. Ta pokol se je v zgodovino vpisal kot največji masaker v Evropi po 2. svetovni vojni. Tisti, ki v poboju niso bili ubiti, so bili poslani v enega od 381 taborišč (npr. taborišče Omarska in Trnopolje). V nehumanih življenjskih pogojih, mučenjih in usmrčitvah, je umrlo več kot 10.000 ljudi. Ženske so odpeljali v posebna taborišča, kjer so jih množično posiljevali, dokler niso zanosile. V času nosečnosti, jih niso mučili, ko pa so rodile, pa se je mučenje nadaljevalo. Ocenjuje se, da je bilo med leti 1992 in 1995 posiljenih več kot 20.000 žensk.

3.5.3. Posledice genocida v državah nekdanje Jugoslavije

V genocidu na območju Jugoslavije je bilo pobitih cca. 100.000 ljudi.

Zloglasni Ratko Mladić je bil dolga leta eden najbolj iskanih vojnih zločincev. Dolga leta se je uspešno skrival, kljub temu, da je bila za njim razpisala mednarodna tiralica, saj ga je Mednarodno sodišče za vojne zločince v Haagu obtožilo vojnih zločinov. 26. maja 2011 so ga prijeli v Srbiji in odpeljali pred vojno sodišče v Haagu.

Največje posledice genocida nosijo preživeli, kajti ogromno žensk je izgubilo svoje može, sinove, očete...skratka vso družino. Mnogi izmed njih še danes ne vedo kje so bližnji pokopani. Množična grobišča in identifikacija trupel se odkriva še dandanes.

Slika 13: množično grobišče pri Srebrenici (vir: www.ibtimes.co.uk)

4. SKLEPI

V tem poglavju bom ovrgla ali potrdila šest zastavljenih hipoteze, ki sem si jih zadala pred pisanjem raziskovalne naloge.

Prvo hipotezo (Glavni začetniki in organizatorji genocidov so zasedali najvišje in najvplivnejše državne položaje) lahko potrdim, saj so bili pobudniki vseh genocidov ali predsedniki oz. voditelji držav (Pol Pot, Al Bashir, Adolf Hitler) ali pa najvišji predstavniki držav (mladoturki).

Drugo hipotezo (Vzrok za armenski genocid je bila želja vladarjev, ki so bili hkrati tudi pobudniki in izvajalci genocid, ustvariti državo po svojih merilih in standardih) lahko potrdim, saj je bil glavni cilj armenskega genocida, da poenotijo jezik in kulturo v državi.

Tretje hipoteze (V državah nekdanje Jugoslavije, kjer se je izvajal genocid, ni bilo ustanovljenih taborišč) ne morem potrditi, saj so tudi na območju Jugoslavije postavili 381 taborišč.

Četrto hipotezo (Holokavst je genocid, ki je terjal največ življenj) lahko potrdim, saj je v holokavstu izgubilo življenje cca. 11 milijonov ljudi (v Armenskem genocidu jih je umro 1,5 milijonov, v Kambodži 3 mio., v Darfurju 500.000 – genocid poteka še danes, v Jugoslaviji pa 100.000)

Pete hipoteze (Noben od petih opisanih genocidov ni bil financiran s strani svetovnih velesil) ne morem potrditi, saj je genocid v Darfurju financiran s strani ZDA, Kitajske in Rusije.

Šesto hipotezo (V Kambodži so bili najstrožji kriteriji za nabor žrtev genocida) lahko potrdim, saj so bili žrtve genocida intelektualci, vsi, ki so govorili katerikoli tuj jezik, vsi, ki so nosili očala, vsi, ki so na ulici izkazovali kakršnakoli čustva, vodilni budistični in krščanski menihi, muslimani in kristjani, člani Rdečih Kmerov, za katere so domnevali, da jih lahko izdajo, etnične skupine Kitajcev, Vietnamcev, Tajcev...

5. DRUŽBENA ODGOVORNOST

S svojo raziskovalno nalogo želim pokazati, koliko nedolžnih ljudi je skozi leta moralo umreti oz. še umirajo, zgolj zaradi prepričanja manjše peščice ljudi, ki menijo, da je določen narod, vera, skupino ljudi itd. večvreden kot ostali. Menim, da se je potrebno zavedati do česa lahko privede prepričanje določenega posameznika. Potrebno se je spominjati dogodkov vseh genocidov. Historia magistra vitae (zgodovina je učiteljica življenja), zato je potrebno ljudi opozarjati na preteklost, ne pa samo na boljšo prihodnost. Večina ljudi ne mara govoriti o temnih straneh naše biti, vendar je ravno tisto najpomembnejše. Da se zavemo, da ima vsak človek temno plat, nekateri jo v sebi potlačijo, pri nekaterih pa le-ta pride na plan v največjih možnih razsežnostih. Ljudi je treba opozoriti, da nas naša sposobnost mišljenja ne povzdigne nad živali in ostala bitja na Zemlji, kvečjemu nas le potiska vedno bolj globlje pod njih. Opozoriti želim, da ima vsak človek, ne glede na svojo narodno pripadnost, veroizpoved, prednike itd. enake pravice, ki jih je potrebno spoštovati.

6. ZAKLJUČEK

Množična pobijanja določene skupine ljudi so se dogajala že pred danes znanimi genocidi, vendar le-ta niso izpolnjevala vseh kriterijev, ki definirajo pojem genocida ali pa ni bilo dovolj zgodovinskih dejstev, ki bi lahko potrdili dogajanje množičnih pobijanj. Za zavedanje ljudi, da lahko ista usoda doleti tudi kogarkoli izmed nas, je dovolj že poznavanje grozot v tej nalogi omenjenih genocidov. Ne sme se zgoditi, da generacije pozabljajo na dogodke genocidov, vzrokov zanje, predvsem pa njihovih posledic. Če gredo te zgodbe v pozabo, se poveča možnost za ponovitev le-teh.

Za to temo naloge sem se odločila zaradi spoznanja, koliko ur, dni, mesecev in let trpljenja so dale skozi žrtve genocidov in kako so bile žrtve genocidov oropane svojih domov, družin, življenj in duš.

7. SEZNAM VIROV IN LITERATURE

AJDIČ, Bojan (ur.). 1981. Dachau. Ljubljana, založba Borec.

ARSLAN, Antonia. Pristava škrjančkov (spremna beseda: Tone Frelj). 1.izdaja. Ljubljana: Cankarjeva založba,2008.

BENZ, Wolfgang. Holokavst (predgovor: Lev Kreft). Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo-ICK, 2000.

CAJNKO, Zvonko. Nacizem: Adolf Hitler in tretji rajh. 2. dopolnjena izdaja. Maribor: Locutio, 2005.

Genocid. Wikipedija: prosta enciklopedija [online]. [citirano: 12.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Genocid>

Genocide. Peace Pledge union information [online]. [citirano: 27.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.ppu.org.uk/genocide/g_genocide_intro.html

Genocide. World without genocide [online]. [citirano: 1.1.2016]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://worldwithoutgenocide.org/>

Hitler leta 1919 že vedel, kaj bi naredil z Judi. RTV [online]. [citirano: 20.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.rtvsl.si/svet/hitler-leta-1919-ze-vedel-kaj-bi-storil-z-judi/259376>

Kratka izpoved. Skupnost internirancev Dachau [online]. [citirano: 20.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.skupnostdachau.si/index.php?page=kratka-izpoved>

Pričanje o Darfurju. Mladina [online]. [citirano: 1.1.2016]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.mladina.si/45411/pricevanje-o-darfurju/>

ŠERUGA, Katja. 2015. Genocid. History. Št. 41/2015. Str. 62-69.

The 8 stages of Genocide. Genocidewatch [online]. [citirano: 15.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.genocidewatch.org/genocide/8stagesofgenocide.html>

The Holocaust. History [online]. [citirano: 15.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.history.com/topics/world-war-ii/the-holocaust>

The Holocaust. Jewish virtual library [online]. [citirano: 27.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsour/holo.html>

What is genocide?. United states holocaust memorial museum [online]. [citirano: 20.12.2015]. Dostopno na spletnem naslovu: <http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007043>

Zločini očetov. Midva po Aziji [online]. [citirano: 12.1.2016]. Dostopno na spletnem naslovu: www.midvapoaziji.blogspot.si